

Майстерність комунікації у мистецькій і професійній освіті:
збірник наукових праць / за заг. редакцією Н.С. Колесник, О.М. Піддубної,
О.М. Марущак. – Житомир: ФО-П «Н.М. Левковець», 2020. – У 2-х ч. – Ч. II. –С.
49-53.

Жирна І. С.,

студентка 21Мз групи Навчально-наукового інституту педагогіки;

**РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ
ІЗ СТРУКТУРОЮ МНОЖИНИ ТА ЧИСЛОМ**

Розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку є однією із важливих питань в закладах дошкільної освіти, оскільки це сприяє розумовому розвитку дитини та ставленню її особистості. Пізнавальна активність – це визначальний фактор розвитку дітей, а тому слід звертати увагу на її розвиток.

Отже, актуальність обраної теми полягає в тому, що формування цих пізнавальних інтересів слід починати саме з дошкільного віку, оскільки вони активно взаємодіють із системою ціннісних орієнтацій, з метою та результатами діяльності, відображають інтелект, волю, почуття особистості, а також є необхідною передумовою готовності до навчання у школі.

Значення пізнавальної активності як одного з важливих факторів розвитку особистості дитини визначається базовими програмами “Впевнений старт”, “Дитина”, “Українське дошкілля”. Розвиток пізнавальної активності розглядається у всіх розділах програми та здійснюється під час всього навчально-виховного процесу. Пізнавальна активність визначається як риса особистості.

Пізнавальна активність як базова проблема розглядалась багатьма вченими, зокрема Л.В. Занков , З. Плохій, Р. Ігнатова, М. Лісіна, Б. Мухацька, В.Ф. Паламарчук, С. Ладивір, Галіцин, М. Данилов.

Пізнавальна активність дошкільників розглядається, як “вольова цілеспрямована дія”, а у пізнавальному процесі, активність виявляється у “зацікавленому прийнятті інформації, у бажанні поглибити свої знання, у самостійному пошуку відповідей на питання, що цікавлять, у виявленні елементів творчості, реалізації, в умінні засвоювати спосіб пізнання й застосовувати його на іншому матеріалі”.

Саме цим обґрунтовується тема нашої статті “ Розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення із структурою множини та числом ”.

Метою нашої статті є аналіз особливості розвитку пізнавальної активності у дітей дошкільного віку під час організації математичної діяльності. Вивчити та узагальнити передовий досвід організації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку.

Пізнавальний процес визначає бажання дитини дізнаватися щось нове, визначати незрозуміле про якість, властивості предметів, явищ дійсності, знаходження взаємозалежностей. Захоплення чимось та пізнавальний інтерес є взаємопов’язаними але відрізняються тим, що останнє є більш ширшим поняттям, охоплює широке коло об’єктів, відрізняється глибиною, вибірковістю. Активна мислительна діяльність є основою пізнавального інтересу. В процесі пізнавальної діяльності у дитини проявляється стійка зосереджена увага, практична та розумова самостійність.

Позитивний емоційний тон, інтерес є найкращими показниками пізнавальної активності [4, с. 22].

І.П. Павлов досліджував особливості роботи нервових клітин, проводив різні дослідження та експерименти, зокрема механізм пізнавальної активності [6, с. 58].

Л. Виготський визначив, що навчання має передувати розвитку, можливість усвідомлювати об'єкти пізнання залежить від швидкості переключення думки з одного об'єкта на інший. Дуже важливо з ранніх років навчити дитину активно ставитися до того, що її оточує, динамічне середовище, а також швидко оперувати уявленнями, що є основою забезпечення розвивального навчання. Тому вихователю слід забезпечувати вмале керівництво над розвитком мислення дитини [2, с. 4].

Основними компонентами пізнавальної активності є мотиваційний, когнітивний та діяльнісний. *Мотиваційний компонент* формується на основі потреби в знаннях, зацікавленості до пізнавальної діяльності. Даний компонент є основою для формування *когнітивного*, що передбачає оволодіння розумовими діями та операціями. *Останній компонент* виражає спрямованість пізнавальної активності в теоретичній та практичній діяльності [7, с. 7].

В старшому дошкільному віці у дітей проявляються наступні ознаки пізнавального інтересу:

- використання міміки, жестів та пантоміміки;
- зосередженість під час діяльності;
- прояв бажання дітей співпрацювати з іншими дітьми;
- надання переваги певному виду діяльності;
- питання пізнавального характеру;
- бажання здобути нові знання, досвід;
- емоційна реакція дитини на успіх чи невдачу[С.7].

Для дітей старшого дошкільного віку дорослий є основним джерелом інформації. Але, окрім того, діти прагнуть до самостійної розумової діяльності — порівняння, співставлення, встановлення взаємозалежностей.

С. Ладивір визначила три типи пізнавальної активності:

1. Активне пізнавальне спрямування на середовище, що характеризує постійний потяг до знань, отримання нових вражень дітьми. Під час такої діяльності діти активно формулюють запитання як до дорослих, так і до дітей, прагнуть вирішувати складні завдання.

2. Пізнавальне спрямування, яке характеризується наявністю сприятливих розвиваючих умов. Вихователь створює проблемні ситуації та залучає до них дітей

3. Пізнавальна пасивність, що не має чіткого зацікавлення дитини, відсутність мотивування з боку дорослого, послідовного керівництва на вирішення завдань. Діти проявляють пасивність, не зацікавлені у роботі, не допитливі [2, с. 8].

Важливим для формування пізнавальної активності дітей є взаємодія з дорослими, коли дитина засвоює способи керування поведінкою, долає існуючі перешкоди.

Отже, пізнавальна активність як важлива складова пізнавальної діяльності передбачає правильну організацію заняття з формування елементарних математичних уявлень, використання ефективних методів і прийомів роботи, а також формування інтересу та мотивів пізнавальної діяльності.

Формування елементарних математичних уявлень здійснюється протягом всіх етапів дошкільного дитинства та спрямоване на оволодіння та усвідомлення дітьми поняття множини, лічби, орієнтування в просторі тощо.

Формування елементарних математичних уявлень здійснюється протягом всіх етапів дошкільного дитинства та спрямоване на оволодіння та усвідомлення дітьми поняття множини, лічби, орієнтування в просторі тощо.

Діти старшого дошкільного віку залучаються до роботи з множинами, що передбачає:

- визначення спільних ознак компонентів множини;
- знаходження родових і видових ознак сукупності предметів;
- встановлення відносин цілого та частин на основі множин;
- відшукування рівно-потужних множин;
- порівняння множин предметів із їхніми зображеннями;
- поєднання предметів за видовими ознаками;
- розуміння просторового образу множини.

Формування уявлень про множини передбачає наступну послідовність:

- лінійне розташування однорідних предметів;
- неоднорідні предмети, що мають початок відліку;
- невпорядковане розташування предметів на площині, розміщення їх у лінійному порядку;
- предмети не слід переміщувати, образ множини повинен формуватися на основі зорового сприймання;
- розташування предметів по колу, коли дитина має визначити початок відліку для обстеження та лічби [5, с. 25].

Для ефективного проведення заняття необхідно використовувати різний наочний матеріал та прийоми навчання, ігрові ситуації, прийоми порівняння у поєднанні слова та практичних дій дітей. Поступово дітей слід вчити виконувати діяльність за словесною інструкцією дорослого.

На заняттях з математики вихователь організовує вправлення дітей у різному групуванні множин, що підводить до розуміння родових та видових понять, а також глибшого засвоєння поняття множини, відношення цілого та частини [6, с. 29].

Одночасно з уявленням про множини діти засвоюють уявлення про число. Порівнюючи дві множини діти краще усвідомлюють процес утворення числа. Вихователь наголошує, що те чи інше число більше чи менше за попереднє. Слід звертати увагу на способи лічби предметів – зліва направо чи з права наліво.

Велике значення має формування відповідного словника під час формування числових уявлень. Діти вправляються погоджувати числівники з іменниками в роді, числі та відмінку. Вихователь вчить дітей формулювати словесні висновки після закінчення лічби. Ознайомлення дітей з утворенням нових чисел відбувається на основі порівняння множин. Дітям пропонують розглянути на набірному полотні дві множини.

Всі числа можна порівняти між собою, з попереднім і чи наступним. Число завжди більше від попереднього на одиницю і менше від наступного на одиницю теж. Таким чином діти починають усвідомлювати взаємозв'язок між суміжними числами. Поступово лічильна робота дітей ускладнюється, коли використовуються не однорідні, а різні сукупності, також збільшується відстань між предметами та дітьми. Також формуються різні форми лічби: в кінці року діти можуть лічити

предмети, не торкаючись їх, тихо називають числівники по порядку, голосно - кінцеве число. Увага дітей звертається на те, що кількість предметів не залежить від кількісно-просторових ознак множини: величини, форми предмета, їхнього розташування.

Діти також вчаться лічити множини, що сприймаються слуховими та дотиково-руховими аналізаторами. Дошкільними лічать звуки, рухи, предмети сприйняті на дотик. Лічба за участі різних аналізаторів є важкою для дітей, ніж лічба конкретних множин. У лічбі звуків на слух дітям спочатку важко узгоджувати називання числівника із звуковим подразником.

На перших заняттях необхідно вчити дітей співвідносити кожний звук з окремим предметом. Дітям пропонується лічити звуки вголос, після кожного удару відкладати один предмет. Далі дітям дається ускладнення – після кожного удару дитина називає числівник і відкладає один предмет. Наприкінці діти називають кількість звуків.

У дітей старшого дошкільного віку під час операцій з множинами у дітей поглиблюється уявлення про число та лічбу, відношення між числами, уявлення про числа в межах 10. Окрім того діти вчаться лічити в прямому та зворотньому порядку, знайомляться з принципом побудови натурального ряду чисел під час практичних вправ з множинами. Діти порівнюють сукупності, що позначені суміжним числом. Діти мають зрозуміти, що предмети слід лічити в певному порядку, не пропускаючи жодного. Під час роботи у дітей формується уявлення про натуральне число.

Ознайомлення дітей з числом має відбуватися одночасно із знайомством із цифрою. Робота починається в середній групі та продовжується в старшій. Вихователь називає та показує різні числа, використовує для цього картки із зображенням цифр. Вихователю слід дотримуватися послідовності в роботі із ознайомлення з числом та цифрами, а тому принцип систематичності та послідовності має стати одним із визначальних під час планування.

Отже, у дітей старшого дошкільного формування уявлень про число та множини має відбуватися поступово та відповідно до визначених та перевірених часом методик. Педагог має чітко планувати свою роботу, використовуючи різні форми та методи роботи, а також використовувати ефективні засоби математичної діяльності.

Список використаної літератури

1. Гордієнко С. Деякі методичні поради щодо організації пізнавальної діяльності учнів під час навчання. // Початкова освіта. – 2004. – № 37. – С.8-9
2. Кононко О. Плекаймо у дітей життєдайне самостановлення // Дошкільне виховання. – 2002. – №2. – С. 6-8.
3. Лазаренко Н. І. Розвиток пізнавальної активності першокласників у період навчання грамоти / Н.І.Лазаренко // Початкова школа. – 1999. – Т. 5. – С.13-16.
4. Лохвицька Л. Формування пізнавальних інтересів у навчально-ігровому середовищі // Дошкільне виховання. – 1999. – №10. – С. 8-10
5. Литвиненко І. Багатоканальна діяльність – засіб розвитку пізнавальної активності // Дошкільне виховання. – 2002. – №4. – С.22-25.
6. Проколієнко Л.М. Формування допитливості у дітей дошкільного віку / Л.М. Проколієнко (Бібліотека для батьків) – К.: Рад. школа, 1979. – 88 с.
7. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко

[та ін.] ; наук. ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. — 304 с.